

▪ **ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:** Επιστημολογία κοινωνικής έρευνας

▪ **ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΣ:** Νικόλαος Ναγόπουλος,

Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

▪ **ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:**

Η κοινωνική έρευνα επιχειρεί να ανταποκριθεί και να ανιχνεύσει προβλήματα που προκύπτουν μέσα από τη λογική συγκρότηση και τη διυποκειμενική συνάφεια του κοινωνικού χώρου, του οποίου οι δομές και οι θεσμοί απηχούν νοηματοδοτημένες κοινωνικές πράξεις και αποφάσεις, με κοινωνική σημασιολόγηση και περιεχόμενο που επιδέχονται ποιοτική διερεύνηση στην ετερότητά τους και ποσοτική ανάλυση στην ομοιομορφία τους. Στο πλαίσιο αυτό το μάθημα εξετάζει όλες τις πτυχές μιας κοινωνικοεπιστημονικής μεθοδολογίας που καθιστούν τη λογικότητα της επιστημονικής έρευνας ιδεοτυπικά ενιαία και ταυτόχρονα σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητη από τα διαφοροποιημένα πολιτισμικά και αξιακά συστήματα. Μια ερευνητική μεθοδολογία που εστιάζει αφενός στην εξήγηση και κατανόηση κοινωνικών πράξεων και διαδικασιών κοινωνικής μεταβολής, και αφετέρου στη συγκρισιμότητα κοινωνιών, διευκολύνοντας έτσι τη διερεύνηση αξιακών συστημάτων και κοινωνικών νοημάτων που προσδίδουν την απαιτούμενη συνοχή στις κοινωνίες αυτές. Κατά αυτή την έννοια το μάθημα επιχειρεί να διασαφηνίσει το σύνολο των επιστημολογικών πτυχών της κοινωνικής έρευνας και κυρίως του συγκερασμού και της συμπληρωματικότητας των μεθόδων σε ένα νέο σύνθετο εγχείρημα εγκυρότητας και αξιοπιστίας, το οποίο προτείνεται όχι μόνο σε επίπεδο διαδικασίας και συμπερασμάτων, αλλά κυρίως σε επίπεδο αρχικού σχεδιασμού της κοινωνικής έρευνας.

▪ **ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:**

Σε πρακτικό επίπεδο στο μάθημα αναλύονται παραδείγματα μιας τέτοιας συνθετικής προσέγγισης όπως π.χ η κοινωνική και διοικητική συνοχή καθώς και η πολιτική αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τους ποσοτικούς, όσο και τους ποιοτικούς συντελεστές που προϋποθέτουν μια νέα αναπτυξιακή κοινωνική πολιτική, διατηρώντας ταυτόχρονα τη βασική ερευνητική αρχή που συντελεί στην άρση της ασυμβατότητας με αυτή που διερευνά το δημιουργικό ή δυσλειτουργικό στοιχείο της διαφορετικότητας σε επίπεδο υποσυστημάτων. Κατά αυτόν τον τρόπο διερευνάται η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής στα διάφορα πεδία εφαρμογής, ενώ η κοινωνική πολιτική, η κοινωνική προστασία και η αλληλεγγύη αποκτούν μια νέα δυναμική σε ξεχωριστές γεωγραφικές περιοχές. Στο πλαίσιο αυτό η χρησιμότητα του μαθήματος συνίσταται α) στην καλύτερη κατανόηση και ερμηνεία των επιστημολογικών ζητημάτων που αποτελούν θεμελιώδεις προϋποθέσεις για τη διενέργεια σύγχρονης και απαιτητικής σε επίπεδο δεδομένων και περιεχομένου κοινωνικής έρευνας β) στην αύξηση πληροφοριακού υλικού στην κοινωνική έρευνα με πλούσιο νοηματικό περιεχόμενο γ) στη συγκρισιμότητα των δεδομένων αλλά και στην έμφαση σε πιο αθέατες πλευρές του κοινωνικού πράττειν και των νοηματοδοτήσεών του, που επηρεάζουν κοινωνικές εξελίξεις και δεν είναι ιδιαίτερα προσπελάσιμες μέσα από συμβατικού τύπου έρευνες.

▪ ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ:

Το μάθημα απευθύνεται σε όσους ενδιαφέρονται να αξιοποιήσουν γνώσεις που συμβάλλουν στην αναπλαισίωση της ερευνητικής δραστηριότητας με στόχο την εξαγωγή πληρέστερων σε περιεχόμενο δεδομένων και συγκεκριμένα α) εμπλέκονται στην οργάνωση, διοίκηση και στον επιστημονικό στρατηγικό σχεδιασμό των φορέων που απασχολούνται β) εκπονούν σε συνεργασία ερευνητικά προγράμματα και επεξεργάζονται επικαιροποιημένα στοιχεία γ) συμμετέχουν σε κέντρα λήψης αποφάσεων και επηρεάζουν πολιτικές σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, δ) επιδιώκουν να ασχοληθούν με την κοινωνική έρευνα και επιθυμούν να

εξοπλιστούν με ένα ευρύ φάσμα γνώσεων σε επίπεδο επιστημολογίας και μεθοδολογίας που θα τους παρέχουν τη δυνατότητα να εμπιστεύονται στον εαυτό τους και στα βήματα που θα ακολουθήσουν για ένα ποιοτικό αποτέλεσμα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Επιστημολογικά προαπαιτούμενα στην κοινωνική επιστήμη και έρευνα

Α. ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΘΕΩΡΙΩΝ

Επαγωγική και απαγωγική μέθοδος στις κοινωνικές επιστήμες

- Επαγωγικός συλλογισμός
- Λογική και παραγωγικός συλλογισμός
- Πρόβλεψη και εξήγηση στο πλαίσιο της επαγωγιστικής αντιληψης.
Επιστημονική εξήγηση και πρόγνωση . Διαρθρωτική ταύτιση
- Τα προβλήματα της επαγωγής στην επιστημονική έρευνα
- Η κυκλικότητα της επαγωγής
- Η διέξοδος στην πιθανολόγηση και ο μετριοπαθής επαγωγισμός

Β. Η ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ

- Εισαγωγή αξιολογήσεων στο επιστημονικό σύστημα. Η επιστημονική νομιμοποίηση της λογικής συνεπαγωγής
- Το αίτημα του διυποκειμενικού ελέγχου των επιστημονικών προτάσεων
- Ιδιογραφικές προσεγγίσεις και τα περιθώρια γενίκευσης
- Επιμέρους συμβάντα και καθολικοί νόμοι

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: Μεθοδολογικές πτυχές και διασαφήνιση όρων στην κοινωνική έρευνα

Α. ΟΙ ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΌΨΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΈΡΕΥΝΑΣ

- Κοινωνική Έρευνα και κριτήρια της γνώσης
- Ενιαία Μεθοδολογικά-Εξηγητικά Υποδείγματα
- Ερμηνευτική και Αναλυτική Θεωρία των Πράξεων
- Η Δομική Αυτονομία των Ερμηνευτικών Προσεγγίσεων
- Πρακτικοί Λόγοι και Ορθολογικές Αποφάσεις: Συνθετική Μεθοδολογία
- Συμπεράσματα

Β. ΕΙΝΑΙ ΕΝΙΑΙΑ Η ΔΙΑΚΡΙΤΗ Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ;

- Συμπεριφορισμός και αισθητηριακή φυσιολογία
- Ερμηνευτική κατανόηση
- Λόγοι και κίνητρα στην κοινωνική έρευνα
- Διανοητικά ενεργήματα
- Εξήγηση μέσω γλωσσικής ανάλυσης
- Από τη θεωρία της ταύτισης στις Γνωσιοεπιστήμες
- Το γνωσιακό πρόβλημα και οι κοινωνιοβιολογικές του προεκτάσεις
- Επιστημονικός αναγωγισμός και κοινωνική πράξη
- Η κριτική σε μια ενιαία μεθοδολογία
- Συμπεράσματα
- Βιβλιογραφία

ΕΝΟΤΗΤΑ 3:ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: Από τις απλές συμπεριφορές στις κοινωνικές πράξεις.
Η συνθετότητα της κοινωνικής έρευνας

A. Η κοινωνική έρευνα σε φυσιοκρατικό περιβάλλον

- Συμπεριφορά και πράξη στην ερευνητική κοινωνιολογία
- Κατανοητική ανάλυση της νοηματικά προσανατολισμένης κοινωνικής δράσης
- Συλλογικά πρότυπα και κοινωνικά συστήματα δράσης
- Η σημασιολογική σημαντικότητα του *κοινωνικού* στη θεωρία και τη μέθοδο
- Λόγοι και αιτίες
- Οι βάσεις των συνθετικών προσεγγίσεων στην κοινωνική έρευνα
- Διαφοροποίηση και νοηματική ποικιλότητα. Ετερότητα

B. ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Τα μεγέθη του προβλήματος
- Ορθολογικότητα μέσων και σκοπών. Η σύγκριση
- Η κοινωνιολογική έρευνα ανάμεσα στην τεχνική και στον πρακτικό λόγο
- Οικουμενική ορθολογικότητα και κριτική κοινωνική θεωρία
- Συνακόλουθες μεθοδολογικές παρατηρήσεις και συμπεράσματα
- Βιβλιογραφία

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ
/ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ. Μελέτες περίπτωσης σε μεταρρυθμιστικές δομές και πολιτικές ποιότητας για την απασχόληση και την κοινωνική προστασία

- Εισαγωγή
- Το μεταρρυθμιστικό πλαίσιο στις πολιτικές κοινωνικής προστασίας και απασχόλησης
- Τυπικά και ουσιαστικά κοινωνικά δικαιώματα

- Κοινωνική προστασία-απασχόληση και εφαρμογή κριτηρίων ποιότητας
- Εφαρμογή ενιαίων προδιαγραφών ποιότητας σε κοινωνικούς οργανισμούς. Οργανωσιακές δομές και συστημικές λειτουργίες
- Οργανωσιακά Συστήματα και προτυποποίηση βάσει ποιότητας και έρευνας
- Ερμηνευτικότητα, ανατροφοδότηση και αναβάθμιση Συστημάτων Ποιότητας
- Ποιότητα και ολιστικές προσεγγίσεις
- Τεκμηρίωση κριτηρίων ποιότητας σε κοινωνικούς οργανισμούς
- Αρχές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις ποιότητας
- Οργανωσιακές δομές και συστημικές λειτουργίες
- Ερμηνευτικότητα, ανατροφοδότηση και αναβάθμιση συστημάτων ποιότητας
- Ορθολογική συγκρότηση οργανωσιακών συστημάτων
- Ανατροφοδότηση και ευελιξία εφαρμογής
- Συμπεράσματα
- Βιβλιογραφία